

खाँडाचक्र नगरपालिकाद्वारा प्रकाशित

स्थानीय राजपत्र

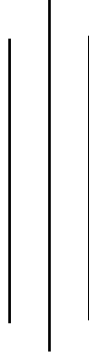
खण्ड: ३

संख्या: ४

मिति: २०७७/०३/२०

भाग -१

खाँडाचक्र नगरपालिकाको कृषि ऐन, २०७७

खाँडाचक्र नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
मान्म, कालिकोट
कर्णाली प्रदेश, नेपाल

खाँडाचक्र नगरपालिकाको कृषि ऐन, २०७७

सभाबाट स्वीकृत मिति २०७७।०३।११

प्रस्तावना:नेपालको संविधान बमोजिम खाद्य सम्बन्धी हकको संरक्षण गर्दै स्थानीय तहमा कृषि तथा पशुपालन, कृषि उत्पादन व्यवस्थापन, पशु स्वास्थ्य, सहकारी र कृषि प्रसारको व्यवस्थापन, संचालन र नियन्त्रणलाई व्यवस्थित तवरले कार्यान्वयन गर्दै, कृषि प्रणालीलाई दिगो, आधुनिकिकरण र व्यवसायीकरण गरी समग्र कृषि क्षेत्रको विकास, व्यवस्थापन र सुशासन कायम गरी कृषिमा आश्रीत घर परिवार तथा समुदायको आर्थिक सम्वृद्धि हासिल गर्न आवश्यक व्यवस्था वाञ्छनिय भएकोले, नेपालको संविधानको धारा २२६ र स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ बमोजिम नगर सभाले यो ऐन बनाएको छ ।

परिच्छेद —१ प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:

- (१) यस ऐनको नाम “खाँडाचक्रनगरपालिकाकोकृषिऐन, २०७७”रहेकोछ ।
- (२) यो ऐन नगर सभाबाट पारित भएपछि प्रारम्भ हुनेछ ।

२. परिभाषा:

विषय वा प्रसङ्गले अर्काअर्थ नलागेमा यस ऐनमा —

- (क) “**प्रमुख**” भन्नाले नगर पालिकाको नगर प्रमुख सम्झनु पर्छ ।
- (ख) “**उपप्रमुख**” भन्नाले नगर पालिकाको उप-प्रमुख सम्झनु पर्छ ।
- (ग) “**कृषि**” भन्नाले अनुसूची (१) मा उल्लेख भए बमोजिमका विषयसँग सम्बन्धित कृषिलाई सम्झनु पर्दछ र सो शब्दले व्यवसायिक कृषिलाई समेत जनाउँछ ।
- (घ) “**स्थानीयतह**” भन्नाले खाँडाचक्र नगरपालिकाका वडाहरू र नगरमा निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरू सम्झनु पर्छ ।
- (ङ) “**सभा**” भन्नाले नगरसभा सम्झनु पर्छ ।
- (च) “**कृषक**” भन्नाले कृषिलाई मुख्य पेशा वा व्यवसाय बनाई त्यसबाट नै आफ्नो जीविकोपार्जन गर्ने व्यक्ति सम्झनु पर्छ र सो शब्दले निजमा आश्रितपरिवारका सदस्य वा वर्षको छ महिना वा सोभन्दा बढी अवधि कृषि कार्यमा श्रमगर्ने वा परम्परागत कृषि औजार निर्माण गर्ने व्यक्ति वा परिवारका सदस्य समेतलाई जनाउँछ ।

- (छ) “कृषकसमूह” भन्नाले स्थानीय तहमा दर्ता भई कृषि उत्पादन तथा पशुपंक्षी पालन व्यवसायमा संलग्न किसानको समूहलाई सम्झनु पर्छ ।
- (ज) “कृषिसहकारी” कृषि सहकारी भन्नाले सहकारी ऐन अन्तर्गत कृषि तथा पशुपंक्षी व्यवसाय गर्ने मूल उद्देश्य राखी दर्ता भएको सहकारी संस्थालाई सम्झनु पर्दछ ।
- (झ) “तोकिएबमोजिम” भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम संझनुपर्छ ।
- (ञ) “पकेटक्षेत्र” भन्नालेनगरपालिकाको आवश्यकतारस्थानीयसम्भाव्यताका आधारमा कृषिरपशुपंक्षीजन्यको व्यवसायीक उत्पादन क्षेत्रलाई सम्झनु पर्छ
- (ट) “स्थानीय कृषि श्रोत व्यक्ति ” भन्नाले कृषि सम्बन्धी व्यवसाय , कृषि सामाग्री आपूर्ति, वा कृषि प्रसारमा संलग्न ग्रामिण कृषि कार्यकर्ता , ग्रामिण पशु स्वास्थ्य कार्यकर्ता, कृषि तथा पशुपंक्षी सम्बन्धी अध्ययन गरेका , कृषि तथा पशुपंक्षी क्षेत्रमा तालिम हासिल गरेका , नर्सरी धनी, एग्रोभेट संचालक, कृषि तथा पशुपंक्षी सेवाबाट सेवा निवृत्त कर्मचारी , कृषि सहकारी संचालक , कृषि उद्धमी, व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक, वित्तीय सेवा प्रदायक, बिमा सहजकर्ता, आदि जसले आफुले काम गरी अनुभव हासिल गरेका , जानेका बिषयमा कृषक , कृषक समूह, कृषि सहकारी तथा कृषि उद्यमीहरूलाई तालिम तथा प्राविधिक सेवा दिन सक्ने व्यक्तिलाई जनाउने छ ।

परिच्छेद —२

स्थानीय कृषि तथा पशुपंक्षी सम्बन्धी निर्देशकसिद्धान्त

३. मार्ग निर्देशनका रूपमा रहने:

- (१) यस परिच्छेदको दफाहरूमा उल्लेखित निर्देशक सिद्धान्त मार्ग निर्देशनका रूपमा रहनेछन् ।
- (२) खाँडाचक्रनगरकार्यपालिकाले यस परिच्छेदको दफाहरूमा उल्लेखित सिद्धान्तको कार्यान्वयन गर्न आवश्यकता अनुसार संस्थागत संरचना , जनशक्ति एवं श्रोत साधन परिचालन गर्ने गराउनेछ ।

४. निर्देशक सिद्धान्तः

- (१) खाँडाचक्र नगरपालिकाको संस्कृति परम्पराको सम्मान र संरक्षण तथा जैविक विविधताको जगेर्ना गर्दै तुलनात्मक बाली तथा पशुपंक्षीजन्य उपजमा व्यवसायीकरण एवं विशिष्टिकरण गरी खाद्यान्नमा आत्मनिर्भर बनाउन खाद्य संप्रभुताका आधारभुत मान्यता र मापदण्ड अनुसारको दीगो कृषि प्रणाली अपनाउने ।
- (२) समग्र कृषि क्षेत्रको विकास, व्यवसायीकरण र विशिष्टिकरणका लागि सरकारी, सहकारी तथा नीजिक्षेत्रको साझेदारी एवं सहकार्यलाई आत्मसाथ गरी कार्यान्वयन गर्ने, यसका लागि सहकारी खेती, चकला बन्दी, करार खेती आदिको प्रोत्साहन गर्ने ।
- (३) कृषि क्षेत्रमा रोजगारीका अवसर सृजना गर्न कृषि उद्दमको स्थापना तथा सञ्चालनमा जोड दिई कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, युवा वर्गलाई श्रम सहकारी, कृषि व्यवसाय तथा उद्यमसँग जोडी थप रोजगारीको अवसर सृजना गर्ने ।
- (४) कृषिक्षेत्रमा आश्रित महिला तथा पुरुष कृषक, (विपन्न, साना किसान, महिला, दलित, आदिवासी जनजाती तथा युवा वर्ग) लाई कृषि प्रविधिमा पहुँच, कृषि प्रविधि अवलम्बन गर्ने क्षमताको विकास, यस्ता वर्ग मैत्री प्रविधिको विकास र प्रवर्धन गरी कृषिलाई सम्मानजनक पेशा एवं आर्थिक समृद्धिका माध्यमको रूपमा विकास गर्ने ।
- (५) कृषि क्षेत्रमा स्थानीय श्रोतसाधनको सदुपयोगमा जोड दिने र प्रांगारिक उत्पादन तथा बजारीकरणलाई प्रोत्साहन गर्ने । मानव एवं पशुपंक्षी स्वास्थ्यमा हानि पुऱ्याउने रसायन एवं विषादीको प्रयोगलाई निरुत्साहित गर्ने ।
- (६) खाँडाचक्र नगरपालिकाबाट कृषि कार्यका लागि वैज्ञानिक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्ने, कृषक एवं कृषि उद्यमीलाई उपलब्ध गराउने सहलगानीलाई व्यवस्थित, पारदर्शी र न्यायोचित बनाउन सोको कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्यांकन पद्धतीलाई व्यवस्थित बनाउने ।
- (७) नेपाल सरकारको भू-उपयोग नीति र कानूनका आधारमा कृषियोग्य भूमिको संरक्षण र दीगो उपयोग गर्दै संघ, प्रदेश र स्थानीय सरकारको कृषि विकासको रणनीति एवं समग्र विकासको लक्ष्य हासिल गर्न योगदान गर्ने ।

परिच्छेद —३

कृषि प्रसार सेवाको सञ्चालन व्यवस्थापन तथा नियमन

५. कृषि प्रसार सेवाको सञ्चालन एवं व्यवस्थापन तथा नियमनका लागि संस्थागत

संरचना: कृषि प्रसार सेवाको सञ्चालन, व्यवस्थापन र नियमनका लागि नगरपालिकाले यस ऐन मार्फत देहाय बमोजिमको संस्थागत संरचनाको व्यवस्था गर्नेछः

- (१) नगर कृषि तथा पशु शाखा वा सेवाकेन्द्रको स्थापना, सञ्चालन र व्यवस्थापन
- (क) नगरपालिकामा स्थापना भएका कृषि तथा पशु शाखा वा सेवा केन्द्रलाई व्यवस्थित ढंगले परिचालन गरिनेछ,
- (ख) नगरपालिकामा कृषि प्रसार सेवालाई नियमित र प्रभावकारी बनाउन आवश्यक कर्मचारीको दरबन्दी पहिचान गरी नियम अनुसार पदपूर्तिको व्यवस्था गरिनेछ ,
- (ग) नगरपालिका तथा वडा स्तरमा प्रभावकारी कृषि प्रसार सेवाका लागि आवश्यक संरचनाको व्यवस्था गरिनेछ ,
- (घ) नगरपालिकाका कृषि तथा पशु विकास शाखाको क्षमता विकासका लागि आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ ।
- (२) नगर कृषि विकास समितिको गठन तथा परिचालन
- (क) कृषि क्षेत्रको समग्र विकासमा नीति निर्माण, योजना तर्जुमा, कृषि प्रसार सेवामा जवाफदेहिताएवंपारदर्शीता , कार्यान्वयन तथा अनुगमन र समन्वयमा नगरपालिकालाई सहजिकरण गर्न नगर कृषि विकास समितिको गठन गरिनेछ ,
- (ख) नगर कृषि विकास समिति नगर कार्यपालिका अन्तरगत , नगर कार्यपालिकाले तोकेको जनप्रतिनिधिको नेतृत्वमा कृषक , सहकारी, नीजिक्षेत्र समेतको प्रतिनिधित्व रहने गरी गठन गरीने छ र सो समितिको सदस्य सचिवका रूपमा सम्बन्धित शाखाको प्रमुख रहनेछ,
- (ग) नगर कृषि विकास समितिको संरचना , काम, कर्तव्य र अधिकार नगरपालिकाले तय गरेको कार्यविधि अनुसार हुनेछ ।

- (३) वडा तहमा संस्थागत संरचना, सञ्चालन एवं व्यवस्थापन
- (क) कृषि प्रसार सेवा भरपर्दो , कृषक एवं कृषि उद्यमीको माग र आवश्यकता अनुसारको सेवा प्रवाह गर्न , कृषि प्रसार सेवाको पहुँचलाई यस नगरपालिकाको हरेक वडा तथा वस्ती र कृषक समुदायमा विस्तार गर्न वडा तहमा एकीकृत कृषि प्रसार सेवा केन्द्र वा संयन्त्रको स्थापना एवं परिचालन गर्नेछ,
- (ख) सेवा केन्द्रको तथा संयन्त्रको प्रभावकारिता , सेवामा विशिष्टिकरण , व्यवसायीकता तथामितव्ययीताका लागि सार्वजनिक , सामुदायिक एवं नीजि क्षेत्रको साझेदारीता एवं सहकार्यको अवधारणा अपनाईनेछ ।
- (४) कृषक समूह र सहकारीको गठन, दर्ता तथा नविकरण
- (क) सहभागीतामूलक कृषि तथा पशुपंक्षी विकास कार्यक्रमको व्यवसायीकता अभिवृद्धि गर्नका लागि क्षेत्रगत तथा विषयगत कृषक समूह र सहकारीको गठनका लागि नगरपालिकाले सहजीकरण गर्नेछ,
- (ख) कृषकसमूह तथा सहकारी नियमानुसार नगरपालिकामा दर्ता एवं नविकरण गरी आर्थिक ऐन बमोजिम शुल्क लाग्ने छ ।

६. स्थानीय कृषि श्रोत व्यक्तिको पहिचानविकास तथा परिचालन:

- (१) नगरपालिकाले रणनीतिकरूपमा प्रथामिकताका साथ प्रवर्धन गर्न चाहेको कृषि उपज मूल्य सृङ्खलामा प्राविधिक सेवा पुर्याउनु नगरपालिका भित्र रहेका स्थानीय कृषि श्रोत व्यक्तिको पहिचान , क्षमता विकास र आवश्यकता अनुसार परिचालन गर्न सक्नेछ ।
- (२) स्थानीय कृषि श्रोत व्यक्तिलाई नगरपालिकाको वडा तहमा सार्वजनिक , सामुदायिक नीजि साझेदारी मोडेलमा परिचालन गर्न सकिनेछ ।

७. विशिष्टिकृत सेवा एवं भौचर प्रणालीमा आधारित कृषि प्रसार सेवा: (१) नगरपालिका भित्रका विपन्न तथा साना कृषकलाई कृषि तथा पशुपंक्षी सम्बन्धी लक्षित कार्यक्रम नगरपालिकाले भौचर प्रणाली मार्फत कार्यान्वयन गर्न सक्नेछ ।

द. स्थानीय तहमा श्रोत केन्द्रको स्थापना तथा संचालनः

- (१) स्थानीय स्तरमा कृषि प्रविधिको परिक्षण प्रदर्शन र विस्तारका लागि नगरपालिकाले आवश्यकता अनुसार श्रोत केन्द्रको स्थापना तथा संचालन गर्न सक्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) अनुसारको श्रोत केन्द्र संचालनको लागि सार्वजनिक, सामुदायिक र नीजि साझेदारीको अवधारणा अवलम्बन गर्न सक्नेछ ।

९. सूचना तथा प्रचार प्रसारः

- (१) नगरपालिकाले कृषकलाई कृषि तथा पशुपंक्षी सम्बन्धी तालिम, प्रविधि, प्राविधिक सेवा, कृषक क्षमता तथा सीप विकास, सशक्तिकरण सम्बन्धी सूचना उपलब्ध गराउनेछ ।
- (२) कृषि सूचना प्रभावकारी प्रवाहको लागि नगरपालिकाले कृषि तथा पशुपंक्षी सम्बन्धी तथ्यांकको अध्यावधिक, व्यवस्थापन र उपयुक्त सूचना प्रणालीको अवलम्बन गर्नेछ,
- (३) उपदफा (१) र (२) बमोजिमको सूचनाको हक उपलब्ध गराउनेछ ।

परिच्छेद—४

सामुहिक तथा करार खेती पकेट क्षेत्र बिकास तथा सञ्चालन

१०. सामुहिक तथा सहकारी खेती सम्बन्धी व्यवस्थाः साना तथा विपन्न कृषकलाई व्यवसायतर्फ उन्मुख गर्न सामुहिक तथा सहकारी खेतीलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।

११. करार खेती सम्बन्धी व्यवस्थाः

- (१) यसनगरपालिकाले कृषि उत्पादनयोग्य जमिनको उचितसदुपयोग तथा व्यवसायीकरण का लागि प्रचलित कानून बमोजिम करार खेतीलाई प्रवर्द्धन गर्न सक्नेछ ।
- (२) नगरपालिकाभित्र रहेका पर्ति, ऐलानी जग्गामा कृषि प्रयोजनका लागि प्रयोग तथा करारमा दिन सकिनेछ ।

१२. पकेट क्षेत्र विकास तथा सञ्चालन: कृषि उपजको उत्पादन तथा उत्पादकत्व पहिचान गरी कृषिको व्यवसायीकरण एवं विशिष्टकरणका लागि नगरपालिकाले भौगोलिकरप्रविधिक सम्भाव्यता र उपयुक्तताको आधारमा कृषि तथा पशुपंक्षी जन्य उत्पादन पकेट क्षेत्रको निर्धारण गरी कार्यक्रम संचालन गर्नेछ ।

परिच्छेद -५

कृषि सामग्रीको आपूर्ति उपयोग र नियमन

१३. बीउ, विजन मलखाद तथा जैविक विषादीको सहज उपलब्धता:

- (१) नगरपालिकाले कृषकलाई आवश्यक उन्नत नस्ल , बीउ विजन, कृषि औजार, जैविक विषादी, मलखाद, औषधी जस्ता कृषि सामग्रीहरु सरल र सहज ढंगबाट समयमा नै व्यवस्था गर्नेछ ।
- (२) रोगव्याधिको महामारी संक्रमण फैलिएका स्थलमातत्काल दक्ष प्राविधिक खटाई रोग महामारी संक्रमण नियन्त्रण गर्न सहयोग पुऱ्याउनेछ ।
- (३) उपदफा(१)बमोजिमका कृषि सामग्रीहरुको गुणस्तर र सहज उपलब्धताको सुनिश्चितताका लागि नगरपालिकाले सेवा प्रदायक निकायहरुको उचित परिचालन, अनुगमन र नियमन गर्नेछ ।

१४. कृषि सामग्री तथा बीउ विषादी नियमन:

- (१) नगरपालिकाले नगर क्षेत्र भित्र विक्रि वितरण हुने कृषि सामग्री , बीउ विजन, विषादी, नस्ल आदिको अनुगमन तथा नियमन गर्नेछ ।
- (२) अनुगमन तथा नियमनका लागि सम्बन्धित विषयको विज्ञ संलग्न गरी अनुगमन समिति वा कार्यदल बनाउन सक्नेछ ।
- (३) उपदफा (१) र (२) बमोजिम अनुगमन गर्दा कानून विपरित भए गरेको पाइएमा नगरपालिकाले कानून बमोजिम दण्ड तथा जरिवाना गर्न सक्नेछ ।

परिच्छेद-६

भण्डारण, प्रशोधन, प्रदर्शनी स्थल तथा बजार व्यवस्थापन

१५. कृषि उपजहरूको भण्डारण र प्रशोधन:

- (१) नगरपालिकाले आपतकालिन अवस्थाका लागि कृषि जन्य वस्तुहरूको उचित भण्डारणको व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।
- (२) रैथाने, लोपोन्मुख तथा स्थानीय परम्परा ,संस्कृतिसँग जोडिएका बाली वस्तुको संरक्षण र प्रवर्द्धनका लागि स्थानीय तहमा बीउ बैंक, प्रजनन केन्द्र तथा विशेष संरक्षण क्षेत्रको व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।
- (३) कृषि उपजको सहज उपलब्धता र बजारीकरणकालागि सामुदायिक एवं नीजि क्षेत्रको सहभागितामा कृषि उपजको भण्डारणमा सहजीकरण र सहकार्य गर्नसक्नेछ ।
- (४) कृषकलाई कृषि उपजको उचित मूल्य उपलब्ध गराउन , रोजगारीको अवसर सृजना गर्न कृषि उपजको प्रशोधन सम्बन्धी उद्यमलाई प्रोत्साहन गर्नेछ ।

१६. कृषि तथा पशुपंक्षी प्रदर्शनी र व्यापार मेला सञ्चालन: नगरपालिकाले विभिन्न संघ संस्थाको सहकार्य र समन्वयमा कृषि उपजको संरक्षण , प्रवर्द्धन, बजारीकरण, कृषकहरूलाई प्रोत्साहन र कृषि प्रविधिको प्रचार प्रसारकालागि स्थानीय स्तरमा कृषि तथा व्यापार मेला, प्रदर्शनी, खाद्य महोत्सव सञ्चालन गर्नेछ ।

१७. हाट तथा बजारको व्यवस्था:

- (१) स्थानीय स्तरमा उत्पादन गरीएका कृषि तथा पशुपंक्षीजन्य उत्पादनको बजारीकरणका लागि कोशेली घर , हाट बजार, संकलन केन्द्र वा सहकारी सुपथ मुल्यका पसलहरू संचालनमा ल्याई आम उपभोक्तालाई उचित मूल्यमा गुणस्तर वस्तु तथा सेवा उपलब्ध गराइनेछ ।
 - (२) उपदफा(१) मा उल्लेखित बजार तथा पसल सञ्चालनमा नीजिक्षेत्र , समूह तथा सहकारीलाई प्रोत्साहन गरीने छ र नगरपालिकाले नीजि , सामुदायिक एवं सार्वजनिक साझेदारीको अवधारण अवलम्बन गर्नेछ ।
 - (३) नगरपालिकाले कृषि जन्य उपजको निकासी पैठारीको व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।
 - (४) मासु जन्य पदार्थको स्वच्छताको लागि आधुनिक वधशालाको निर्माण , सुदृढिकरण र विस्तारमा जोड दिइनेछ ।
-

परिच्छेद-७

किसानको वर्गिकरण अनुदान विमा कोष तथा पेन्सन सम्बन्धी व्यवस्था

१८. किसानको वर्गिकरण:

- (१) खाँडाचक्र नगरपालिकाले कार्यविधि वा मापदण्ड निर्धारण गरी कृषकको वर्गिकरण गर्न सक्नेछ ।
- (२) भूमिहिन कृषकलाई भू-उपयोगको मापदण्ड बनाई एकल वा सामूहिक व्यवसायको लागि करारमा जमिन उपलब्ध गराई कृषि व्यवसायमा संलग्न गराउन सक्नेछ ।

१९. अनुदान र सहलगानी सम्बन्धी व्यवस्था:

- (१) नगरपालिकाले समग्र कृषि क्षेत्रको विकासका लागि कृषि सामग्री , पूर्वाधार निर्माण, वजारीकरण, प्रविधि सेवाको क्षेत्रमा कृषक र कृषक समूहलाई मापदण्ड बनाई अनुदान वा सहलगानी उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) मा उल्लेखित क्षेत्रहरूमा समूह, सहकारी र नीजि क्षेत्रको लागि सहलगानीको व्यवस्था गर्न सकिनेछ ।
- (३) माथि उल्लेखित उप-इफाहरूमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि नगरपालिकाले गरीबीको रेखा मुनी रहेका महिला , दलित जनजाति, भूमिहिन कृषकलाई निर्देशिका बनाई विशेष अनुदान उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।

२०. विमा सम्बन्धी व्यवस्था: (१) कृषि बाली , नगदे बाली, तरकारी खेती , पशुपंक्षी पालन, माछापालन लगायत कृषि व्यवसाय गर्ने कृषकलाई तोकिएको वा तोकिए बमोजिम विमा सुविधा उपलब्ध गराईने छ ।

२१. कृषि विकास कोष तथा पेन्सनको व्यवस्था:

- (१) नगरपालिकाले कृषि तथा पशुपंक्षी क्षेत्रको समग्र विकासका लागि विशेष कोषको स्थापना तथा सञ्चालन गर्न सक्ने छ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम स्थापना भएको कोषबाट कार्यविधि बनाई कृषकलाई विशेष अनुदान , सहलगानी वा कृषकलाई योगदानमा आधारित पेन्सनको व्यवस्था गर्न सकिने छ ।

२२. कृषि ऋण: (१) व्यवसायीक कृषक , कृषि उद्यमीलाई सहूलियत व्याजदरमा कृषि ऋण उपलब्ध गराउन बैंक तथा बित्तिय संस्थासँग नगरपालिकाले सहजीकरण गर्न सक्नेछ ।

परिच्छेद -६
कृषि योग्य जमिन व्यवस्थापन

२३. जग्गा भाडामा लिन दिने सक्ने:

- (१) भूमिहिन वा कम जमिन भएका व्यक्ति वा कृषक समूह र सहकारीलाई उत्पादनमा बृद्धि गर्न सहयोग पुर्याउनका लागि कृषि जग्गा भाडामा लिने दिने व्यवस्थालाई प्रवर्धन गर्दै आधुनिक खेती प्रणाली विकासका लागि खाँडाचक्र नगरपालिकाले जग्गा भाडामा लिने दिने पक्ष विच समन्वयात्मक भूमिका खेल्न सक्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम भाडामा दिने र लिने पक्ष बीच करारनामा सझौता भएका भाडामा दिने जमिनका हकदारसँग तोकिए बमोजिम जमिन भाडा कर उठाइने छ ।
- (३) सहकारी/समूह/नीजि उद्यमी /समुदायमा आधारित संस्था वा व्यक्तिहरु मिलेर सामूहिक खेती गर्न चाहेमा स्थानीय तहबाट स्वीकृती लिई खेती गर्न सक्नेछन् ।
- (४) उपदफा (३) बमोजिम खेती गर्ने पक्षहरु र जमिन भाडामा दिने पक्षले कानून बमोजिम नगरपालिकाले निर्धारित गरेको कर बुझाउनु पर्नेछ ।
- (५) खाली ऐलानी जमिनको कृषि प्रयोजनका लागि उपयोग गर्ने सम्बन्धमा भु उपयोग नीति बनाई कार्यान्वयन गरनेछ ।
- (६) खाँडाचक्र नगरपालिकाभित्र रहेका खेतीयोग्य प्रयोगमा आएका नीजि/ऐलानि/गुठिका जमिन, बाझो, पर्ति, नदि उकास तथा अन्य सार्वजानिक तथा खाली जग्गालाई चक्लाबन्दि खेती संचालन कार्यविधि बनाएर प्रयोगमा ल्याइनेछ ।

- २४. स्थानीय चरन तथा खर्क विकास र व्यवस्थापन:** (१) कीट तथा पशुपंछिको विकासको लागि स्थानीय तहमा उपलब्ध भएका सार्वजनिक जमिन , खर्क वा बाँझो जमिनलाई चरन, खर्कक्षेत्र तोक्री प्रयोगमा ल्याउन सकिनेछ ।
-

- (२) उपदफा (१) बमोजिमका क्षेत्रमा चरीचरन गराउने पशुपालक कृषकले चरन गराएवापत खाँडाचक्र नगरपालिकालाई वार्षिक तोकिए बमोजिमको शुल्क बुझाउनु पर्नेछ ।
- (३) कुनै व्यक्तिले जमिन बाँझो राखेमा उक्त जमिन स्थानीय तहले तोकिएको वार्षिक शुल्क तिर्ने गरी निश्चित अवधिको लागि करार सम्झौता गरी भाडामा लिन सक्नेछ ।
- (४) माथि उप-दफाहरूमा जुनसुकै कुरा उल्लेख भएतापनि कुनै किसानले कृषि योग्य जमिन बाँझो राखेमा त्यस्ता किसानहरूलाई खाँडाचक्र नगरपालिकाले तोकिए बमोजिमको जरिवाना गर्न सक्नेछ ।
- (५) खाँडाचक्र नगरपालिका क्षेत्र भित्र खुल्ला चरिचरन नियन्त्रणका लागि आवश्यक कार्यविधि बनाइ कान्जि घर बनाइनेछ ।

परिच्छेद —९

विविध

२५. पानी मुहान, पोखरी, नदिनाला, स-साना कूलो संरक्षण :नगरभित्र प्राकृतिक रूपमा रहेका पानीका मुहान, पोखरी नदिनाला, परम्परागत कूलो बाँध पैनीको मर्मतसंभार र जिर्णोद्धार गरी सिंचाई तथा खानेपानीका लागि सञ्चालनमा ल्याईनेछ। यस्ता सिंचाई प्रवर्धनमा बिद्युतीय तथा सौर्य उर्जाको उपयोगमा जोड दिईने छ ।

२६. जलवायु अनुकुलन जैविक विविधता र वातावरणको संरक्षण:

- (१) जलवायु अनुकुलनका लागि उपयुक्त प्रविधि विकासमा जोड दिईने छ। प्राकृतिक पहिचान भएका बाली वोट विरुवा तथा बीउ विजनको अनुवंश जीवको संरक्षण , सम्बर्धन, प्रवर्धन र जलवायु अनुकुलन गर्ने दायित्व नगरपालिकाको हुनेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम संरक्षण, सम्बर्धन तथा प्रवर्धन गर्दा र जमिनको प्रयोग गर्दा वातावरणमा कुनै किसिमको फेरवदल हुने वा असर पार्ने कार्य नगरी वातावरणलाई दीगो रूपमा संरक्षण गर्नु पर्नेछ ।

२७. अन्तर निकाय समन्वय र सहकार्य:

- (१) नगरपालिका भित्र कार्यरत अन्तर सरकारी निकाय र गैरसरकारी निकाय बीच कार्यक्रम सञ्चालनमा दोहोरो नपर्ने र समन्वय तथा सहकार्यमा योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ। यस प्रकारको समन्वय तथा सहकार्यको सहजिकरण नगर कृषि विकास समितिले गर्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम योजना कार्यान्वयन गर्दा अन्तर पालिका तथा प्रदेश-प्रदेश बीच समन्वय गर्नु आवश्यक भएमा खाँडाचक्र नगरपालिकाले प्रदेश मार्फत वा सिधै पनि सम्पर्क वा समन्वय गर्न सक्नेछ ।

२८. कृषि पर्यटन: पर्यटन प्रबर्द्धन हुनेगरी व्यवसायीक कृषि सञ्चालन गर्न नगरपालिकाले प्रोत्साहन गर्नेछ । कृषि तथा पशुको श्रोत केन्द्र विकास गर्दा पर्यटन प्रबर्द्धन हुने गरी सञ्चालन गर्नु पर्नेछ । कृषि पर्यटन प्रबर्द्धन गर्न नमुना कृषि पर्यटन स्थल घोषणा गरीने छ ।

२९. कृषिवन प्रणालीको विकास: जलवायु तथा पर्यावरणीय क्षेत्रमा आएको फेरबदल र बढ्दो खाद्यान्नको मागको वर्तमान अवस्थालाई दृष्टिगत गरी एकिकृत कृषि व्यवसाय अपनाउन र वातावरण तथा वनस्पतिको संरक्षण गर्दै खाद्यान्न उत्पादन बढाउन पातलिएको वनमा स्थान विशेष बाली तथा फलफूलको खेती विकास गरी खाद्यान्न, फलफूल तथा नगदेबाली र घाँस खेती विकास गरिनेछ ।

३०. आन्तरिक तथा बाह्य सहयोग लिन सक्ने: संघिय सरकारको अनुमति लिई स्थानीय तहले आफ्नो क्षेत्रको विका सको लागि स्वदेशी वा विदेशी संघ संस्थासंग आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग लिन सक्नेछ । तर नगरपालिकाले यसरी प्राप्त रकम , सहायता सम्झौता भएको क्षेत्रमा नै प्रयोग गर्नु पर्ने छ ।

३१. पशुपंक्षी अस्पताल: खाँडाचक्र नगरपालिका भित्र नगर स्तरिय पशुपंक्षी अस्पताल स्थापना तथा संचालन गर्नेछ ।

३२. कृषिमा अध्ययन , अनुसन्धानमा छात्रवृत्ति तथा पुरस्कारको व्यवस्था: खाँडाचक्र नगरपालिकाभित्र कृषि तथा पशुपंक्षी सम्बन्धी अध्ययन तथा अनुसन्धान , सिकाइ एवं तालिम केन्द्र आदिको स्थापना र सञ्चालन गरिनेछ । विभिन्न विषय विज्ञहरुलाई अध्ययन अनुसन्धानका लागि सहयोग गरिनेछ र यस क्षेत्रमा काम

गर्ने अनुसन्धानकर्ता, विद्यार्थी, कृषकहरुलाई प्रोत्साहन स्वरूप पुरस्कार तथा छात्रवृत्ति प्रदान गरिनेछ ।

३३. नियम/कार्यविधि/मापदण्ड/मार्गदर्शन बनाउने अधिकार: यस ऐनको कार्यान्वयनको लागि खाँडाचक्र नगरपालिकाले आवश्यक नियम कार्यविधि/मापदण्ड/मार्गदर्शन/निर्देशिकाबनाई कार्यान्वयन गर्न सक्नेछ ।
३४. बचाऊ: यस ऐनको उद्देश्य तथा विषयक्षेत्रमा प्रचलित नेपाल कानून बमोजिम यस अघि भएका कार्यहरु यसै ऐन बमोजिम भएको मानिनेछ ।
३५. प्रचलित कानून बमोजिम हुने यस ऐनमा लेखिएको विषयमा यसै ऐन बमोजिम र अन्य विषयमा प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।
३६. बचाउ तथा खारेजी: खाँडाचक्र नगरपालिकाले कृषि तथा पशुपक्षी सम्बन्धी यस अघि गरेका सम्पूर्ण निर्णयहरु यसै ऐन बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

अनुसूची -१

दफा २ को खण्ड (ग) सँग सम्बन्धित

- (१) खाद्यान्न बाली,
- (२) वागवानी जन्यः फलफूल, तरकारी, मसलाबाली, पुष्प
- (३) पशुपंक्षी तथा पशुपंक्षीजन्य उत्पादन (मासु,दुध,फल,हाड,छाला,ऊन)
- (४) घाँसेबाली
- (५) मत्स्यपालन,
- (६) च्याउ,
- (७) मौरी, रेशम
- (८) चिया, कफी, अलैची, सुपारी,
- (९) तेलहन, दलहन
- (१०) कपास, जुट, उखु, रबरखेती, टिमु
- (११) काष्ठफल (वदाम, ओखर, काजु.....अन्य)
- (१२) गैरकाष्ठ वनपैदावार
- (१३) कृषि पर्यटन
- (१४) कृषिका सबै उपक्षेत्रसँग सम्बद्ध उत्पादन र सो शब्दले औद्योगिक प्रयोजनमा हुने कृषिवस्तुहरु
- (१५) कृषि तथा पशुजन्य उत्पादनको प्रशोधन उद्योग
- (१६) कृषि तथा पशुजन्य उत्पादन सामग्री (दाना, मलखाद्य, विषादी, औषधी) आदिको प्रशोधन उद्योग

खेती प्रणालीमा समाविष्ट कृषि तथा पशुजन्य वस्तुहरु ।

आज्ञाले

खड्क प्रसाद उपाध्याय

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत